

Olszewski, Eugeniusz

Historia techniki w "Przeglądzie Technicznym"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/2, 427-428

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(nr 42), czytamy: „Nie wolno nam przegrać kapitalnej sprawy propagandy w świecie związków Kopernika z regionem Warmii i Mazur, z polskością. Traktowanie tych spraw serio jest naszym obowiązkiem, ponieważ wiemy, iż w NRRF egzystuje pewna grupa badaczy nie tyle od kopernikologii, co od rewizjonizmu. O ich przygotowaniach do 1973 roku nic przecież nie wiemy”. Uwagi autora są bardzo słuszne, lecz niepokój, który zdaje się z nich wyzierać, jest chyba nadmierny. Bo przecież wiemy o naszych przygotowaniach do 1973 roku, wiemy, co w naszej kopernikologii się dzieje, wiemy wreszcie, że znaczenie polskiej propagandy w świecie rozumie się zarówno w naszym kraju, jak i wśród pielęgnującej dumę z Kopernika Polonii za granicą.

Jadwiga Kozicka

HISTORIA NAUK GEOLOGICZNYCH W ZSRR

W nrze 7—8/1969 „Wszechświata” ukazał się artykuł *Osiągnięcia historii nauk geologicznych w Związku Radzieckim* (ss. 179—181), napisany przez prof. Władimira Tichomirowa, przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Historii Nauk Geologicznych¹ i autora wielu prac z zakresu historii geologii, a m. in. dwutomowej *Historii geologii w Rosji w pierwszej połowie XIX wieku*². Artykuł daje zwięzły zarys organizacji radzieckich badań nad historią nauk geologicznych oraz dobrze usystematyzowany przegląd wyników tych badań, koncentrujących się przede wszystkim na dziejach nauki rosyjskiej i radzieckiej.

E. O.

HISTORIA TECHNIKI W „PRZEGLĄDZIE TECHNICZNYM”

W drugim półroczu 1969 r. historia techniki częściej niż poprzednio pojawiała się na łamach „Przeglądu Technicznego”. Zainteresowania tygodnika zwracały się jednak bardziej ku czasom i obszarom odległym niż ku dziejom techniki polskiej.

Najwięcej stosunkowo miejsca zajęły w tym okresie w „Przeglądzie” dzieje najstarsze: aż w trzech kolejnych numerach (39—41) Tadeusz Bienias referował *Tajemnice piramid*, tj. dokonaną przez doc. W. Kozińskiego próbę odtworzenia organizacji budowy piramidy Cheopsa¹. Nieco tylko młodszej przeszłości dotyczył artykuł Ryszarda S. Bednarczyka *Amfory — kontenery starożytności* (nr 43); autor dowodzi tu, iż licznie znajdowane na dnie Morza Śródziemnego amfory stanowiły prototypy nowoczesnych pojemników, służąc przewozom różnych towarów zarówno statkami, jak i na grzbietach zwierząt jucznych.

W nrze 37 dwie pełne kolumny poświęcono wyborowi technicznych szkiców Leonarda da Vinci z okazji 450-lecia śmierci wielkiego Toskańczyka. Towarzyszący rycinom tekst *Inżynier z Vinci* (podpisany K. S.) nie wykracza poza hagiograficznie ujęte wyliczenie niektórych wynalazków Leonarda, nawet nie wspomina natomiast o jego prekursorstwie w zakresie nauk technicznych².

¹ Por. informację o utworzeniu tego komitetu w nrze 1/1968 „Kwartalnika”, ss. 236—239.

² Por. recenzje dwu tomów tego dzieła w nrach 2/1961 (ss. 319—323) i 4/1965 (ss. 622—625) „Kwartalnika”.

¹ Koncepcje doc. Kozińskiego zostały obszernie przedstawione w wydanej pod koniec 1969 r. jego pracy *Organizacja procesu inwestycyjnego piramidy Cheopsa*; w jednym z najbliższych numerów „Kwartalnik” zamieści recenzję tego opracowania.

² Por. w tej sprawie: E. Olszewski, *Leonardo da Vinci jako prekursor nauk technicznych*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 4/1969, ss. 603—611.

Czasów starożytnych sięgają dzieje połączenia żeglugowego mórz: Śródziemnego i Czerwonego; do tych pradziejów Kanału Sueskiego nawiązują tytuł i wstęp artykułu Kazimierza Stefańskiego *W stulecie dziewiątego cudu świata*, zamieszczonego w nrze 34. Artykuł koncentruje się jednak głównie na osobie inż. Stanisława Janickiego, który kierował budową jednego z odcinków Kanału³. Interesujące są tu przede wszystkim fragmenty listów Janickiego z pierwszego okresu budowy, ogłoszonych w 1865 r. w „Tygodniku Ilustrowanym”, oraz fragmenty pochodzącego z tegoż czasopisma reportażu z otwarcia Kanału w 1869 r.⁴

Sprawy polskie są też najciekawszym elementem, zamieszczonego na czołowym miejscu przedświątecznego (51) numeru „Przeglądu”, artykułu Tadeusza Podwysokiego *Nihil novi sub sole*. Teza artykułu brzmi: „sporo jest rozwiązań, konstrukcji, metod obecnie rozwijanych, które mają swych protoplastów w czasach antycznych bądź we wczesnym średniowieczu”. Tezę tę egzemplifikuje autor przykładami wiertarek egipskich i laminowanych pancerzy kawalerii Aleksandra Wielkiego, ale przede wszystkim — przykładami produkcji trucizn dla pokrywania grotów strzał oraz produkcji barwników roślinnych za pierwszych Piastów.

Całkowicie natomiast tematyce polskiej poświęcone są dwa tylko, i to sprawozdawcze artykuły: w nrze 42 znajdujemy podpisaną al informację o *Skansenie w Bóbrce*, a w nrze 52 — artykuł Mirosława Korwina *Na ratunek Kanału Augustowskiego*, oparty o materiały sesji poświęconej temu zabytkowi techniki⁵.

Ten zestaw materiałów historycznoteknicznych z jednego półrocza „Przeglądu Technicznego” skłania do wniosku o pewnej przypadkowości w ich doborze. Częstsze jednak niż dawniej ukazywanie się takich materiałów pozwala mieć nadzieję, że „organ główny Naczelnej Organizacji Technicznej” przejdzie w dalszym swym rozwoju do dobrze planowanej akcji upamiętniania osiągnięć polskiej techniki i upowszechniania o nich wiedzy wśród technicznej kadry naszej gospodarki.

Eugeniusz Olszewski

W STULECIE KANAŁU SUESKIEGO

W listopadzie 1969 r. minęło sto lat od otwarcia Kanału Sueskiego; w związku z tym w prasie polskiej ukazało się nieco publikacji o historii budowy tej drogi wodnej.

Najwcześniej bodaj, bo już w sierpniu, artykuł rocznicowy pojawił się w „Przeglądzie Technicznym”¹. Najobszerniejszy zaś i najlepiej udokumentowany artykuł opublikował w nrze 10/1969 „Młodego Technika” (ss. 56—67) Bolesław Orłowski.

W miesiącu rocznicowym ukazały się m. in. artykuły: Klemensa Hejmowskiego *Od Ptolemeusza do Nasera* w nrze 46 „Tygodnika Morskiego” oraz Kazimierza Dziewanowskiego „*Oś świata*” *chwilowo nieczynna* w nrze 11 „Morza”; obok artykułu „Morze” zamieściło nie podpisaną notatkę o Stanisławie Janickim: *Polak bu-*

³ Por. niżej informację *W stulecie Kanału Sueskiego* o innych artykułach rocznicowych w prasie polskiej, które także wspomniały działalność Janickiego.

⁴ Bezskrytycznie natomiast K. Stefański powtórzył za pracą K. Sidora *Rewolucja pod piramidami* informację, jakoby Janicki, pracując przy budowie Kanału, „zawarł przyjaźń z Henrykiem Sienkiewiczem”, tak że „dzieci Janickiego nasunęły Sienkiewiczowi pomysł napisania *W pustyni i w puszczy*”. Tymczasem w okresie powstawania Kanału Sienkiewicz kończył dopiero gimnazjum i studiował w Szkole Głównej, a *W pustyni i w puszczy* napisał w przeszło 40 lat po otwarciu Kanału.

⁵ Por. w *Kronice* niniejszego numeru (ss. 457—459) sprawozdanie z tej sesji.

¹ Por. wyżej informację *Historia techniki w „Przeglądzie Technicznym”*.